

▶▶ EKSKLUZIVNI INTERVJU

Valeri Peri, ekspert međunarodne zajednice za pitanja zapadnog Balkana

U Americi još postoji veliki interes za BiH

Saslušanje u američkom Kongresu je bilo samo prvi korak u onome što će, nadam se, biti koordinirani napor da se podrže reforme usmjerenе ka reduciraju korupcije ● Postoji istinska izborna baza za poljoprivredne reforme u cijeloj BiH ● BiH treba ustavne promjene, ali promjene o kojima će pregovarati građani, da bi se adresirale specifične potrebe poput uspostavljanja ministarstva poljoprivrede, poboljšanja zdravstvenih usluga i prepoznavanja problema mobilnosti ● Osim izjava i bombastičnosti, teško je vidjeti koliko je realnih promjena i poboljšanja Beograd donio ljudima koji žive u BiH i posebno onima u RS

Razgovarao:
Erol AVDOVIĆ

Dr. Valeri Peri (Valery Perry) je već 17 godina jedan od ključnih stručnjaka i analitičara međunarodne zajednice za pitanja zapadnog Balkana, koja te poslove obavlja u Sarajevu. U ekskluzivnom intervjuu za "Avaz" ova Amerikanka s direktnim vezama u Washingtonu rekapitulirala je neke ključne i propuštene šanse u BiH i otvoreno kritizirala EU zbog pasivnosti i izostanka realizacije već utvrđenih reformi.

Odlična prilika

Govoreći o borbi protiv političke korupcije, ona je upozorila na nedostatak neovisnih i agresivnijih javnih tužilaca u BiH, koji bi udružili snage protiv tzv. krupnih riba među političarima, za koje se odavno pretostavlja da su se ogriješili o zakon. Kao

dober poznavalac situacije u BiH, Peri obavlja ključne poslove u Regionalnom vijeću za saradnju (RCC), a konsultant je i Ureda za odnose s javnošću Ambasade SAD u Sarajevu. Radila je i za Ujedinjene narode te UN program za razvoj UNDP-a.

□ Nakon Vašeg svjeđočenja u američkom Kongresu prošlog mjeseca o korupciji u BiH, šta biste izdvojili kao glavni zaključak i kakve se konkretne mjeru mogu očekivati u smislu američke intervencije? Hoće li Kongres nastaviti sve to pratiti i kako će administracija u tome participirati?

- Mislim da je nedavno saslušanje ponudilo odličnu priliku da

Peri:
Čović bi trebao insistirati kod Dodika na pitanju ulaska BiH u NATO

Bolje je podržati neovisne tužioce nego dovoditi antikorupcijskog cara izvana

□ Ako Amerika i EU žele pomoći u borbi protiv korupcije, zašto Vašington ne pošalje antikorupcijskog cara u BiH, ličnost poput recimo Eliota Nesa (Ness); da ima više ovlaštenja od visokog predstavnika čije su ruke svezane od PIC-a i, posebno, Rusije, te on, očito,

neće više nikada upotrijebiti bonske ovlasti?

- Pa, Eliot Nes (borac protiv mafije u eri prohibicije 30-tih godina prošlog stoljeća u Americi, op. a.) borio se u okviru vlastitog sistema. On nije bio uvezen iz Kanade. Ali, on je sigurno bio dovoljno hrabar da sastavi strategiju

i progura je bez obzira na prepreke. Drugi interesantan primjer je onaj u Ukrajini, gdje su doveli bivšeg gruzijskog predsjednika Mihajla Saakašvilija (Mikhail Saakashvili) da se obruši na korupciju, vjerujući da u tom slučaju jedino neko izvana (autsajder) može biti neovisan

kako bi bio u stanju da se uhvati ukoštač s ovim duboko ukorijenjenim problemom.

Što se BiH tiče, ovdje bi bolje bilo podržati neovisne tužioce koji su spremni da budu više agresivni i neovisni nego dovoditi antikorupcijskog cara izvana.

se ne diskutiraju samo ključna pitanja u vezi s korupcijom, već da se političari u Washingtonu podsjetite šta se dešava u BiH. Računajući na nasilne konflikte širom svijeta, posebno one u Siriji i Iraku, Bosna više nije vruća tema u krugovima vanjske politike u DC-u (District of Columbia u kojem je glavni grad SAD). Dobro da je BiH vraćena na radar, a sama činjenica da je saslušanje bilo veoma dobro posjećeno, pokazuje da u Americi još postoji veliki interes za Bosnu. Tu je još mnogo kritički važnih lekcija o postratnoj mirovnoj implementaciji, koju Bosna može ponuditi ostalim dijelovima svijeta.

Saslušanje je bilo samo prvi korak u onome što će, nadam se, biti koordinirani napor da se podrže reforme usmjerenе ka reduciraju korupcije. Sada, kad imamo njihovu (kongresnu) pažnju, dugoročna politika razvoja i zagovaranje toga

može početi.

□ U Vašingtonu ste rekli da je politička korupcija glavni problem u BiH. Zašto, recimo, i pored dokumentiranih napora istraživačkog novinarstva u BiH još nemamo "bosanskog Sanadera", a mnoge "krupne ribe" izgledaju nedodirljive?

- Često čujemo da BiH treba vlastitu kampanju "desanaderizacije" i napor da se ulove tzv. krupne ribe, kako bi se demonstriralo da politička klasa, ustvari, nije imuna na zakonsko procesuiranje. Međutim, Hrvatskoj je trebalo neko vrijeme da bi se politički teren pripremio da dotakne to pitanje na taj način, a njihov prilaz i "tajming" svakako nije bio neuvezan s njihovom domaćom politikom.

Praktični prioriteti

□ Zbog svih tih kašnjenja, je li onda američki i EU prilaz u BiH postao "sjedi i čekaj" umjesto "ustani i djeluj", uz opravdanje da se domaći političari, nevladin sektor i građani jedino tako mogu probuditi da sami preuzmu stvari u svoje ruke? Ili se, ipak, radi o obamrlosti međunarodne zajednice u BiH?

- Nažalost, mnoge vlade i

organizacije jednostavno žele stabilnost u BiH, a ne suštinske promjene koje su potrebne da bi zemlja funkcionalna kao normalna država. Kada se uzmu u obzir ostale prijetnje s kojima se Evropa sad suočava - izbjeglička kriza, odnosi s Turskom, mogući "Brexit" (izlazak Velike Britanije iz EU), rast desnog ekstremizma itd. - opet se suočavamo s iskušenjem da se Bosna jednostavno ignorira, nadajući se da će stvari ostati mirne i bez pomjeranja. Međutim, stagnacija i regresija svakako nisu progres, a odsustvo vidičnih problema ne upućuje na šire građansko zadovoljstvo s njihovim socioekonomskim izgledima.

Zbunjajuće je vidjeti kako je EU nesklona koristiti značajnu moć koja joj je na raspolaganju da promovira promjene. Jasno je da su političari u BiH zadovoljni statustom quo i nevoljni da naprave reforme koje će promjeniti politički kalkulus.

□ Ali, zašto onda EU ne radi na tome da izgradi izbornu bazu za reforme među građanima, umjesto da se oslanja na partijske lidere?

- Evo, naprimjer, postoji istinska izborna baza za poljoprivredne reforme u cijeloj BiH. Ovo je demonstrirano kroz ankete i kroz usposo-

tavljanje raznih farmerskih i poljoprivrednih sindikata zainteresiranih za uvezanu poljoprivrednu strategiju. EU bi, naizgled imala interes u davanju podrške tim glasovima u njenom vlastitom zagovaranju reforme, izazivajući političko vodstvo da objasni zašto oni ne podržavaju poljoprivredne reforme koje će ojačati tržiste. To ne bi samo bio vjetar u jedra poljoprivrednika i aktivista, već bi pomoglo da se generira veća debata o realnim političkim pitanjima prije ovih izbora 2016., a onda i 2018. godine. To bi pokazalo da EU i njeni partneri razumiju političku dinamiku u BiH i prepoznavaju potrebu da se radi odozdo nagore, a ne s vrha nadolje.

□ Radi li onda EU u BiH, usput žrtvujući BiH zbog evropske i zapadne preokupiranosti Srbijom, jer očito je da se ona svim silama čupa iz kandži ruskog medvjeda, dok Bosna zaostaje?

- Postoji ta dugo održavana perspektiva među mnogim (zapadnim) kreatorima politike da "put ka miru u Bosni ide preko Beograda". Ili preko Zagreba. Ali, napredak u BiH treba doći iz BiH i, svakako, ne izbačen iz kolosijeka zbog dobro poznatih stavova ili agenci u nastajanju od bh. susjeda. Osim

Peri: Mnogi osjećaju da Vučić zloupotrebljava svoju moć

izjava i bombastičnosti, teško je vidjeti koliko je realnih promjena i poboljšanja Beograd donio ljudima koji žive u BiH i posebno onima u RS.

□ Vas kolega Kurt Base-ner (Bassuener) nedavno je rekao da SAD i EU "suviše dugo ljube žabe da bi od njih napravili princeze". U BiH se zbog tih "poljubaca" ipak nije dogodila nijedna značajna politička metamorfoza kao, recimo, u slučaju Aleksandra Vučića. Je li to zato što su bosanske "žabe" suviše krastave? Koja je poenta te primjedbe?

- Kurt je, isto tako, često govorio kako "nada nije politika". Mi sada imamo više od dvije dekade da bh. političkom sistemu nedostaju mehanizmi potrebnii da se u

strah i patronat. Bilo bi fantastično da se vidi više likova koji učestvuju na općinskim izborima ove jeseni. Val neovisnih kandidata koji su protiv statusa quo mogao bi poslati signal da postoje i druge opcije.

□ A šta je s Vučićem?

- Ja bih se isto tako upitno ogradila od premise da je Vučić na neki način "novi", jer su protesti u Beogradu pokazali da je mnogo ljudi koji osjećaju da on i njegova administracija zloupotrebljavaju svoju moć.

□ A zašto međunarodna zajednica dozvoljava Dodiku i ostalima da koče ulazak BiH u NATO?

- To je pitanje za poseban intervju. Mene ne iznenaduje što je Milorad Dodik protiv NATO-a. Ono što ne

Zašto Dejton 2 nema šansi

□ Na saslušanju u Kongresu mogli su se čuti glasovi u vezi s održavanjem Dejtona 2. Kako bi to bilo moguće u ovim uvjetima?

- Nema ozbiljnog interesa za Dejton 2 i ne treba ga biti. Svaki Dejton 2 o kojem bi, izvjesno, opet pregovarala muška politička elita, bez širih javnih konsultacija, završio bi gorim ustavom od onog koga BiH ima danas. BiH treba ustavne promjene, ali promjene o kojima bi pregovarali građani, da bi se adresirale specifične potrebe poput uspostavljanja ministarstva poljoprivrede, poboljšanja zdravstvenih usluga i prepoznavanja problema mobilnosti. Zašto ne početi s tim, recimo još i uz izborne reforme, za umjerene (političke) platforme i veću javnu odgovornost, s promjenama odozdo nagore, a ne obrnuto.

□ Kako onda tu-

mačite da će zahtjevi za Dejtonom 2 biti prezentirani na Samitu NATO-a u Varšavi, i to od jednog američkog kongresmena? Ima li to ikakav obligatori status u američkom Kongresu ili drugdje, jer bar jedan dio bh. javnosti, čini se, opet podgrđava neka nerealna iščekivanja u vezi s tim?

- Znam da je kongresmen Tarner (Mike Turner) iz Ohaja, u kome je Dejton, zainteresiran da drži ovo pitanje na stolu putem njegove uloge predsjednika parlamentarne skupštine NATO-a. Ali, to ima više veze s njegovom izbornom bazom, ljudima u Dejtonu, nego s građanima u BiH. Mislim da bi posvećivanje bilo kog medijskog vremena ili prostora na diskusije u vezi s Dejtonom 2 bilo uzalud potrošeno vrijeme. Umjesto toga, više prostora treba dati ljudima u BiH čiji se glas treba čuti u vezi s ustavnim reformama.

Razumijem je zašto Dragan Čović ne gura agresivnije to pitanje sa svojim političkim saveznikom. Sta Čović dobiva time što dozvoljava Dodiku da bude rušilac ovog elementa euroatlantskih integracija.

(Integralni intervju možete pročitati na www.avaz.ba)

BiH operira na odgovoran način. Vanjske inicijative nikada nisu bile dovoljne da bosanske žabe promijene njihov način skakutanja.

Frustrirajuće je vidjeti tako malo mlađih likova angažiranih u politici, i to pokazuje da partijski sistem u BiH uživa već utvrđeni monopol koji se održava kroz

20 PITANJA ZA... Najbolji vic: Kad si gladan, nisi svoj

Meri En Henesi

Meri En Henesi (Marry Ann Hennessey) je na čelu Ureda Vijeća Evrope u BiH od marta 2011. godine. Od 2008. do 2011. bila je šefica Odjeljenja za jugoistočnu Evropu u Generalnoj direkciji za demokratiju i politička pitanja u Strazburu u Francuskoj. Diplomirala je na Univerzitetu „Robert Šuman“ u Francuskoj te na Univerzitetu „Notre Dame“ u SAD. Tečno govori francuski, engleski, ruski, španski

1.

□ Goruće pitanje u BiH, odluka o objavi rezulta popisa. Ko je u pravu, a ko u krivu?

- Moje mišljenje je da je u pravu Međunarodni monitoring tim koji je sastavljen od evropskih eksperata te koji podržavaju EUSTAT, UN i Vijeće Evrope. Zemlja koja želi postati članica EU trebala bi raditi u skladu s preporukama evropskih institucija.

2.

□ Šta je s građanima? Imaju li oni pravo na podatke o popisu stanovništva?

- Građani, kao bilo gdje drugo, imaju pravo da žive u državi koja je njima servis, te koja odražava njihovu raznolikost.

3.

□ Imate li osjećaj da se situacija ponovo zakomplificira?

- Kada to nije bila? Bh. politika će uvijek biti komplirana dok god vladajući nisu sastavljeni od političkih stranaka koje dijele zajedničke ciljeve i viziju za budućnost države.

4.

□ Šta mislite o naporima vlasti na reformama potrebnim za članstvo u EU?

- Uvjereni sam, kada bi BiH poštivala presude Evropskog suda za ljudska prava, savjete i preporuke Vijeća Evrope, da bi se desio napredak.

5.

□ Koliko ste optimistični da će BiH naredne godine dobiti kandidatski status u EU?

- Nema smisla špekulirati. Uvjereni sam da je moguće utoliko ukoliko ljudi koji se u BiH pitaju odluče da prestanu raditi ono što su radili proteklih 20 godina.

6.

□ Ispunjava li BiH obaveze prema Vijeću Evrope?

- Neke sigurno da. Ratificirala je sve važne spo-

Henesi: Bh. politika će uvijek biti komplirana

razume, a Ministarstvo vanjskih poslova je u 2015. godini uradilo dobar posao. S druge strane presuda za "Sejdžić-Finci", za slučaj "Zornić" te slučaj "Pilav" govore o tome da obaveze na koje se BiH još 2002. godine obvezala još nisu ispunjene.

7.

□ Šta očekujete od lokalnih izbora?

- Da građani Mostara više ne budu obespravljeni, da žene dobiju svoje zakonom zagarantirano mjesto kao izabrani nosioci funkcija, te da se kampanja i izbori fokusiraju na potrebe lokalne zajednice umjesto vještačkih tenzija ili "babaroga" o majorizaciji ili secesiji.

8.

□ Suživot u BiH. Vjerujete li nekim političarima koji tvrde da to nije moguće?

- Ne! Oni koji to tvrde lažu! Stalno nastojanje stvaranja stereotipa, provokiranja, izmišljanja straha je, izgleda, potrebno za ovaj sistem da preživi, nasuprot prirodnih tendencija ljudi da poštuju jedni druge i da nastavimo sa životom.

9.

□ Uživaju li građani BiH zagarantirana ljudska prava?

- Ono što je sigurno jeste da je u BiH diskriminacija ugrađena u same temelje

15.

□ Imate li omiljenu lokaciju u glavnom gradu BiH?

- To je bilo koja terasa kafića u Sarajevu u sunčanim popodnevnim satima.

16.

□ Omiljena destinacija za izlet u BiH?

- Ima ih mnogo predvih da bih izabrala jednu, tako da bih rekla bilo koja gdje imate fantastičan pogled na dolinu ili grad, gdje možete uživati uz roštilj, rakiju, muziku i odlične ljude.

17.

□ Šta najviše volite rado u slobodno vrijeme?

- Pokušavam provoditi vrijeme s mojom djecom, trenirati, otići na izlet na okolna brda kada je to moguće, izlaziti u grad s fantastičnom ekipom mojih prijateljica.

18.

□ Omiljeni bh. fudbaler?

- Milena Nikolić i Almina Hodžić, članovi ženske reprezentacije BiH.

19.

□ Predstava koju ste posljednji put gledali u pozorištu?

- Nisam bila u pozorištu u skorije vrijeme. Ali u martu sam u Karmernom teatru pogledala predstavu "Panti Bliss, Drag Queen, aktivist i komedijska" i uživala sam u svakoj minuti.

20.

□ Najbolji vic koji ste posljednje vrijeme čuli?

- Mujo iz Njemačke zove Sulju u BiH te pita kako ide. Suljo mu odgovara da je život težak ovih dana, najteži odavno. Mujo mu na to veli: - Ali to je tvoja vlastita greška, Suljo. Sto glasate za jedne te iste političare u posljednjih 20 godina? Suljo uzdahne, te mu odgovara: - Da, ja to znam, ali, moj dragi Mujo, kad si gladan, nisi svoj.

A. DUČIĆ